

ANTROPOLOJİ

Antropoloji, en kısa tanımıyla, insan çeşitliliğinin bilimidir. Antropoloji, dünya üzerindeki insan çeşitliliğini, kültürel, toplumsal ve biyolojik farklılıklar içinde değerlendirerek yerel ve evrensel olayların bunlar üzerindeki dönüştürücü etkilerini göstermeyi amaçlar.

İnsanların biyolojik ve fizyolojik değişimlerini insanlığın başlangıcından beri nasıl değişime uğradığını inceleyen bilimdir.

Bu bağlamda bakıldığında Antropoloji bilimi şu üç temel soruya cevap arar:

İnsanlar, toplumlar ve kültürler neden farklıdır, nasıl farklılaşırlar?

İnsanlar, toplumlar ve kültürler neden ve nasıl benzeşirler?

İnsanlar, toplumlar ve kültürler neden ve nasıl değişirler?

ANTROPOLOJİNİN İLKELERİ

Bütüncüllük: İnsanı tüm olguları içinde (siyasi, ekonomik, sosyolojik, biyolojik) ele alarak bütüncül bir kültürel bağlama yönelmektir.

Bütünleşme: Belirli bir kültürün öğelerinin birbiriyle bütünleşmesi, o kültürün ayakta kalmasında, istikrarında ve sürekliliğinde belirleyici bir rol oynar.

Evrensellik: Toplumlara insanın çeşitliliğinin birer göstergesi olarak kabul edip hiçbirini bir diğeri üzerinde ayrımcılığa sebep olacak biçimde farklılaştırarak ele almamaktır.

Uyarılma: İnsan yapısı ve işleyişini çevresel faktörlere bağlı olarak şekillendiğini belirtir.

Kültürel Görecelik: Kendi toplumunu ve değerlerini merkeze alarak, yücelterek, diğer toplumları anlamlandırmaya çalışmamaktır. Bir kültürün başka bir kültürden üstün yada değerli olmadığı anlayışıdır.

Karşılaştırmacılık: Farklı refleksleri göz önüne alıp kültürleri birbirleriyle karşılaştırarak değerlendirmektir.

İrkların ve yaşayışlarının aynı yada benzer özelliklerini karşılaştırmak.

ANTROPOLOJİNİN DALLARI

1.Sosyal-Kültürel Antropoloji: İnsanın, biyolojik varlığı dışında yarattığı toplumsal-kültürel alanı, bütün çeşitliliği ve benzerlikleriyle kavramaya ve anlama yönelmiş dal.

Toplumsal kültürel benzerlik yada farklılıkları ortaya koyar. Belirleyici bilgi toplama yöntemi ise etnografik çalışmalardır.

2.Biyolojik Antropoloji: İnsanın biyolojik çeşitliliğini, canlılar dünyası içindeki yerini ve evrimini inceler. Kurucu PAUL BROCE

Primatoloji: İri maymun, maymun ve diğer primatları inceler.

Paleoantropoloji(Eski İnsan Bilimi): İlk insan fosillerini inceleyerek genel evrim manzarası çıkarmaya çalışır.

Biyoarkeoloji: Eski insan iskeletlerini inceleyerek fiziksel değişimlerini ele alır.

Fiziksel Antropoloji: İnsanların biyolojik çeşitliliğini büyüme, gelişme sorunlarını inceler.

Adli Antropoloji (Forensic) Cinayet, kaza, katliam gibi sebeplerle hayatını kaybeden insanların kalıntılarını inceleyerek mahkemelere veri sağlar.

Popülasyon genetiği: İnsan toplulukları arasındaki kalıtsal ilişkileri inceler.

3.Arkeolojik Antropoloji: Toprak altındaki maddi kültür varlıklarının incelenmesiyle geçmiş kültürlerle, yaşam ve geçim biçimlerine ilişkin bilgilerin elde edilmesidir.

Prehistorya: Yazı öncesi çağları inceler.

Tarihsel Arkeoloji: Yazılı kayıtlar ve arkeolojik kazılarla kültürel hayata ışık tutar.

Etnoarkeoloji: Geleneksel yaşam sürdüren toplulukların bugünkü yaşamlarını izleyerek onlara ait daha eski maddi kültürleri anlamlandırmaya çalışır.

Endüstriyel Arkeoloji: Günümüzde kullanılmayan ancak geçmişe özgü olan kalıntıları ve toplumsal değişimi inceler.

4.Dil Antropolojisi: İletişim ortamında, farklı toplumsal katmanlarda ve kültürel eşiklerde dilin kullanım biçimlerini inceler.

ANTROPOLOJİNİN TARİHİ

- Heredot antropolojinin babası olarak tanımlanır.
- İlk antropologlar Marco Polo ve Evliya Çelebi
- Batı dünyasının kendi dışındaki kültürleri inceleme alanı olarak seçmeleriyle birlikte antropolojide ilk **etnografik** çalışmalar ortaya çıkmıştır.
- ilk antropoloji çalışmaları **oryantalizmle**(Batı gözüyle Doğuya bakma) birlikte sömürgeciliğin bilimi olarak adlandırılmıştır.
- Antropoloji, Britanya’da **Radcliffe Brown**’un, Kuzey Amerika’da ise **Franz Boas**’ın önderliğinde iki farklı kuramsal yaklaşım geliştirilmiştir.
- Canlılarda evrim konusundaki ilk bilimsel açıklama **Charles Darwin** tarafından 1859 (Türlerin Kökeni) yılında yapılmıştır.
- **Vico, Herder ve Dilthey**’in kültür üzerine geliştirdikleri kuramlar sayesinde kültürün algılanış ve ele alınma biçimlerinde belirgin ayrışmalar meydana gelmiştir.
- Amerikalı antropolog **Franz Boas**(1858-1942) **katılımlı gözlem** tekniğini kullanmıştır. Böylelikle anlamacı bakış açısı gelişerek antropolojiyi diğer sosyal bilimlerden ayıran önemli bir olgu belirginleşmiştir
- Avrupada ilk kez bir ders olarak ABD Rochester Üniversitesi
- Osmanlıda antropoloji içerikli ilk eser Şemsettin Sami **insan**
- Türkiye’de Antropolojinin Kurucusu > Şevket Aziz Kansu

ANTROPOLOJİK YAKLAŞIMLAR

EMİK YAKLAŞIM: Topluluğun öznel değerleriyle fiziksel ve toplumsal dünyayı, onların doğüstü ile girdiği ilişkiyi anlama ve anlamlandırma becerisidir.

ETİK YAKLAŞIM: Genel antropoloji bilgisiyle kültürü ve toplumu değerlendirme sürecine denir.

IDYOGRAFIK YAKLAŞIM: insanî gerçekliğin çeşitli yönlerini her birinin *kendi özel tarihsel gelişimi ve konumu açısından değerlendirerek*, her biri için benzersiz, birbirine kıyas edilemeyecek ve ortak bir ilkeye varılamayacak bir bilgi alanı açma yaklaşımıdır.

NOMOTETİK YAKLAŞIM: Genel bir ilkeye ya da yasaya yönelik bilgi üretimi ya da verilerin ve bulguların bu amaçla değerlendirildiği yaklaşımdır.

KÜLTÜR

Kültür insanı diğer canlılardan ayıran en önemli olgu, insanın doğa dışında oluşturduğu ve ona eklediği maddi ve manevi her şeydir.

Kültürün Özellikleri

- 1.Kültür hem evrenseldir hem de özeldir.
- 2.Kültür kapsayıcıdır.
- 3.Kültür toplumsaldır.
- 4.Kültür bir soyutlamadır.
- 5.Kültür tarihsel ve süreklilik içinde bir olgudur, dinamiktir, değişmeye tabidir.
- 6.Kültür öğrenilir ve öğretilir.
- 7.Kültür ihtiyaçları giderici ve doyum sağlamaya yönelik bir yapıdır.
- 8.Kültür bir bütündür ve bütünleştiricidir.
- 9.Kültür bir simgeler sistemidir.
- 10.Kültürün hem maddi hem de manevi yönü vardır, bu iki yön arasında bir ikilik yoktur.
- 11.Kültür doğal ve toplumsal dünya ile aramızdaki çevirmendir.
- 12.Kültür hem uyarlayıcı hem de uyum bozucudur
- 13.Kültür doğaya el koyar.
- 14.Kültür aynı zamanda bir idealler sistemidir.
- 15.Kültür bir uyarlama tarzıdır..

KÜLTÜREL SÜREÇLER

Kültürleme: Bireyin doğduğu andan itibaren ailesinden başlayarak içinde bulunduğu kültürü tüm kurum ve ögeler üzerinden öğrenmesi sürecin kültürlenmesüreci denir.

Kültürleşme: Birbirinden farklı iki kültürün farklı şekillerde temas etmesiyle alışveriş içine girmeleridir.

Kültürel Yayılma(Difüzyonizm): Herhangi bir kültür merkezinde ortaya çıkan maddi ve manevi kültür öğelerinin çevreye yayılarak benimsenmesidir.

Kültürlenme: Kültürler arasında etkileşim sonucunda, gerçekleşir ya da farklı toplumlardan kopup gelen birey ve grupların buluşması ve bir etkileşim sürecine girmesiyle başlamasıdır. Köyden büyük kente göç eden bir bireyin, kendi bölgesine özgü kültürel öğeleri ve kentte karşılaştığı yeni kültürel öğeleri kendinde birleştirmesiyle kültürlenme ortaya çıkar.

Kültür şoku: Kültürel öğelerine tamamen yabancı kaldığı bir kültüre girmesi ile yaşadığı ruhsal bunalım sürecine kültür şoku denmektedir.

Kültürel Gecikme: **William F. Ogburn** tarafından adlandırılan bu süreç, kültürel değişme etkisi altında kalan kurumların bu değişmeye gösterdikleri tepkinin hızındaki farklara denilmektedir.

Kültürel Özümseme (Asimilasyon): Çeşitli nedenlerle bir kültürün bir başka kültürü etkisi altına alması, kendini benimsetmesi ve hatta sonrasında kendi içinde eritmesi şeklinde tanımlanan süreçtir.

Kültürel Bütünleşme: Çokkültürlülük anlamına da gelir. Egemen kültürü baz alarak ortak bir kültür yaratma politikasıdır.

Zorla Kültürleme: Egemen kültürün diğer kültürleri zorla kendine benzetmesi ve diğer kültürleri yok etmesi sürecidir.

NOT: eric hobsbawn “*geleneğin icadı*” kavramını geliştirmiştir. ona göre tüm gelenekler, geçmişten günümüze süregelen bir kültür değeri gibi algılanırlar ancak sadece modern toplum tarafından icat edilmişlerdir ve bu kültürün temelleri kendinden önceki kültürel değişimde saklıdır.

Homosantrizm : insanı merkeze alan her şeyin insan için yapılmasını ifade eden kavramdır

Zenofobi: Farklı özelliklere sahip milletlere yönelik olarak olumsuz tutum sergilenmesini ifade eder.

Erilmerkezcilik: Toplumsal zihniyetin örgütlenmesinde erkeği ve onun rollerini merkeze alan eğilimdir

Etnosentrizm: Kişinin kendi kültürünü temel alıp diğer kültürlerle kendi kültürü açısından bakıp yargıya varmasıdır.

EVİRİMCİ VE TARİHSEL KURAMLAR

1.19. yy Evrimciliği: Okulun en önemli temsilcilerinden biri Edward Taylor’dur. Antropolojinin Kültür olduğunu söyleyen ilk bilim insanıdır. Kültürel evrimi aklın ilerleyişi olarak görür. Görüşleriyle Hegel ve A.Comte’u etkilemiştir.

Evrimeçilerin bir diğer önemli ismi L. Henry Morgan’dır. Kültürel evrimin teknolojik gelişmeyle koşut gittiğine inanmıştır. Eski Toplum kitabında kültürel evrimi 3’e ayırmıştır (Yabancılık, Barbarlık, Uygarlık)

2.Difüzyonizm: Kültürün gelişim ve değişiminde en önemli etkenin başka kültürlerden gelen maddi ve manevi öğelerin o kültüre girmesiyle gerçekleştiğini öne sürer. Kültür-Çevre kuramı olarak da adlandırılır.

İnsanlık tarihinde birkaç çekirdek bölge mevcuttur, kültürel öğeler buradan çevreye yayılmıştır.

Almanya’da ortaya çıkmıştır sebebi ise çok fazla müzenin bulunmasıdır.

Difüzyonizm iKuzey Amerika’ya taşıyan **Franz Boas**’tır.

3.Tarihsel Özgücülük:

Kurucusu **Franz Boas**’tır. Ona göre farklı yaşamlar ve düşünme tarzları fiziksel çevreden etkilenir.

Eskimoları inceleyen **Boas**, benzer iklimlerde farklı kültürel çeşitliliği gözlemleyip kültür ile tarihsel gelenekler ilişkisine yönelmiştir.

Kültürel gelişimde evrensel yasalar yerine tek tek kültürlerin nasıl geliştiğine bakılması gerektiğinin altını çizerek kültürlerin özgü ve ayrı bir tarihi olması gerektiğinin savunan **tarihsel özgücü** görüşe yaklaşmıştır. Böylece de **nomotetik** anlayış yerine **idyografik** anlayışı önemsemiştir.

Ona göre kültürel gelenekler ve yaşam tarzlarını üç etken ile açıklamak gerekir: *çevresel koşullar, psikolojik etkenler ve tarihsel bağlantılar*. Bunlardan öncelikli olan ise tarihsel bağlantılardır. Kültürü anlamak toplumun tarihinin anlaşılmasıyla mümkündür.

İŞLEVSELÇİ VE YAPISALCI KURAMLAR

1.İngiliz İşlevselciliği: Kurucusu Bronislaw Malinowski'dir.

B. Malinowski'ye göre, bütün insanlar; yeme, giyim gibi devamı sağlamak için bazı ortak temel ihtiyaçlara sahiptir. Bunların karşılanması ile ikincil ihtiyaçlar ortaya çıkar.

İngiliz İşlevselcilik **uzun süreli alan araştırmasını uygulayan ilk gruptur**.

Belirli işlevlere sahip öğeleri karşılıklı ve bağımlı ilişkiler bütünü içinde ele alarak kültür bütününe vurgu yapar ve tarihçi yaklaşımdan ayrılır.

2.Yapısal-İşlevselcilik: Kurucusu Alfred Radcliffe-Brown'dır. Toplumu birbirini destekleyen öge ve kurumların karşılıklı ilişkilerinin toplamı olarak gören ve kültürün tek tek bireylerin değil toplumsal işleyişin bir ürünü olduğunu söyleyen Durkheim'den etkilenmiştir

Toplumsal yapı kavramını merkeze almıştır. Kurucusu **Radcliffe-Brown**'dur.

Radcliffe-Brown toplumu bir **organizmaya** benzetir. Bu organizma varlığını kurarak devamını sağlayacak biçimde dengeli halinde çalışan bir bütündür.

3.Yapısalcılık: Dilbilimci C. Levi-Strauss tarafından geliştirilmiştir. Yapısalcılık da toplu işlevci ve yapısal-işlevci bakış açılarındaki olduğu gibi tarihi dışarda bırakan bir analiz çerçevesi oluşturulmuştur. Ona göre İnsan aklını düzenleyen mekanizmaların dışı vurumu dildir. Kültürdeki çevresel uyarlanma boyutunu dikkate almadıkları için eleştirilmişlerdir.

Bu kurama göre Toplum olgu ve öğeler, *toplumsal yapı* denilen ve sadece bir model kullanılarak erişilecek gizli boyutun varlığı ile anlaşılır. Bu gizli boyut, dilde saklıdır.

Diğer bir yapısalcı **Louis Dumont** ise Hindistan'daki kast sitemini üç ilkeyle açıklar: *ayrılma, hiyerarşi, etkileşim*

1.PSİKOLOJİ VE BİYOLOJİ YÖNELİMLİ KURAM

1.Kültür-Kişilik Kuramı: Kuramın öncüsü F.Benedict'tir. Hem kültürlerde hem de bireyin ruh halinde karşılık bulan ortak temaların ve başa çıkma yollarının var olduğunu ileri sürmüştür.

'Kültür Örüntüleri' eserinde **Benedict**, uzlaşmacı ve aşırılıklardan kaçınan **Apollon** tipi, kültür ve coşkulu, romantik şiddet ve tehlikeye eğilimli **Dionisyak** kültür şeklinde bireylerin ruhlarını etkileyen iki tip kültürü ayırt etmiştir.

'Krizantem ve Kılıç' adlı eserinde **Benedict** Japon ruhu ile Japon kültür arasında ilişki kurar.

2 Sosyobiyolojik Kuram: Toplumsal olgu ve olayların biyolojik ve genetik nedenlere dayalı olduğunu savunan bir yaklaşımdır

ÇATIŞMACI VE UYARLANMACI KURAMLAR

1.Yeni Evrimcilik: Bu yaklaşımın ilk temsilcisi Leslie White'tır. Ona göre kültür insanların yeni enerji kaynaklarından yararlanmayı öğrenmeleri süreci içinde ilerlemektedir.

Sanayileşme ve teknolojik gelişmenin etkilerine açık olan toplumları odağına almaya başlayan bu akıma *yeni evrimcilik* denmektedir.

Gordon Childe ile çalışmış olan **Leslie White** yaklaşımın ilk temsilcisi olup, kültürün genel evrimleşme eğilimiyle ilgilenmiştir.

Kültür enerjiden yararlanmayı öğrenme sırasında ilerler. Kas gücünden, hayvan gücüne, oradan rüzgar ve su gücüne sonunda fosil yakıtlara varan enerji kullanımı *kültürel hayatın bir kurgusudur*.

2.Kültürel Ekolojik Yaklaşımı: Başlıca temsilcisi Julian Steward olan bu okul kültür ya da kültür bölgesinde oluşan değişimler dizgisine vurgu yaparak çevrenin kültürel ve oluşumlar üzerindeki etkisini vurgular.

Sosyokültürel sistemler ile çevreler arasındaki ilişkilere odaklanır. Kültürün uyarlanma yeteneğine, kültürün ortaya çıkış ve gelişiminde uyarlanmanın temel güç olduğuna vurgu yapar.

3.Yeni İşlevcilik: Evans-Pritchard ve Meyer Fortes'in derlediği Afrika Siyasal Sistemleri kitabında yer alan makalelerin sağladığı açılımdan kök salmıştır. Gluckman'a göre çatışmaya rağmen toplumsal dayanışma korunabilmektedir.çatışma toplumsal sistemi besler ve güçlendirir.

4.Marksçı Antropoloji: Stanley Diamond, C. Meillasoux ve M. Godelier gibi antropologlar tarafından kurumsallaştırılmıştır. Toplumların çoğunda kaynak ve iktidarın belli ellerde toplanması ve kaynak dağılımının eşitsiz oluşu gibi iktidar mücadelesinin yol açtığı kültürel değişimi temel almaktadır.

5.Kültürel Maddecilik:

Geçmiş kültürlerin kanıtı olarak ortaya çıkarılan maddi ürünlerin yorumu olan arkeolojinin temel dayanağıdır.

Kültürel özelliklerin, kodların, norm ve değerlerin başta çevresel etkenler olmak üzere toplumların *maddi koşullarına göre şekillendiğini savunur.*

Temsilcisi **Marvin Harris**'tir

ÖZGÜCÜ KURAMLAR

1.Etnobilim/Bilişsel Antropoloji Yaklaşımı:

Etnografik veriler aracılığıyla kültürlerin yapısal ilkelerini ortaya çıkarmaya çalışır. Kültürel yapıların yerlilerin dünya görüşünü yansıttığını savunur.yaklaşımın temel yönelimi *İnsanların dünyayı nasıl kavradığını anlama .çabasıdır.*

2.Simgeci/Yorumcu Antropoloji Yaklaşımı:

Kültürü, o kültürün mensuplarınca ortak olarak paylaşılan *simge ve anlamlardan ibaret bir sistem* olarak gören bu yaklaşımın temsilcisi **Clifford Geertz**'dir.

Simgeci veya yorumcu antropologlar, *ayinler, mitoslar, akrabalık* gibi kurum ve yorumlama biçimlerinin araştırılması gerektiğini savunurlar Kültürün bütünsel bir oluşum değil de *çelişik duygu, inanç* ve kurallar topluluğu olduğunu savunarak aşırı göreceliğe kayarlar.

3.Feminist Antropoloji:

Savunucusu Margaret Med'tir.

Bu kurama göre kültürel fark esas olmakla birlikte sömürü ve tahakküm ilişkisi neredeyse bütün kültürlerde mevcuttur. Buradan hareketle eşitsizliğin toplumsal cinsiyet rollerinin kültürel inşasında araştırılması biçimi geliştirilmiştir.

EVLİLİK TÜRLERİ

Endogami (içevlilik): Kişinin kendi grubu içinden

Egzogami (dışevlilik): Kişinin dışarıdan evlenmesi

Monogami: Tek eşlilik

Poligami: Çok eşlilik

Poliijini: Erkeğin birden fazla kadınla evlenmesi

Poliandri: Kadının birden fazla erkekle evlenmesi

Neolokal: Çiftlerin aileden ayrı yaşaması

Patrilokal: Kadının erkeğin ailesiyle beraber yaşaması

Matrilokal: Erkek, evlilik sonucu kadının evine gelmesi

Levirat: Eşi ölen kadının, kocasının kardeşiyle evlenmesi

Sororat: Erkeğin ölen eşinin kardeşiyle evlenmesi.

Berdel: Evlenecek iki erkeğin birbirlerinin kız kardeşiyle evlenmesi

Taygeldi: Dul erkekle Dul kadının kendileri ve çocuklarının evlenmesi,

AKRABA ADLANDIRMA SİSTEMLERİ

Hawaii Sistemi: En az sayıda terimi kapsayan en yalın akrabalık sistemidir. Aynı kuşakta yer alan ve aynı cinsiyetten olan bütün akrabalar aynı adla anılırlar. Bütün kadın kuzenler kız kardeş, bütün erkek kuzenler ise erkek kardeş olarak anılır. Kuzen evlilikleri genellikle yasaktır.

Eskimo Sistemi: Bu akrabalık sisteminde kuzenler, erkek ve kız kardeşlerden ayırt edilerek isimlendirilmekle birlikte, bütün kuzenler aynı akrabalık kategorisi içinde yer alır. Örneğin amca ile dayı ya da teyze arasında bir ayırım söz konusu değildir.

Sudan Sistemi: Bütün sistemler arasında en fazla ayırım içeren sistemdir. Burada bütün kuzenlere farklı bir ad verilmektedir.

Omaha Sistemi: Bu sistemde aynı kuşaktan birkaç akraba için aynı terim kullanılır örneğin Baba ile Amca, Anne ile teyze aynı adla anılır.

Crow Sistemi: Omaha sistemindeki anayanlı örüntüye benzer. Baba soyundaki akrabaları cinsiyetlerine göre aynı adla anılırken, Anasoyundakiler arasında kuşak farkı gözetilir.

İroquis Sistemi: Bu sistemde kişinin babası ile amcası aynı adla, anası ile teyzesi aynı adla anılır. Çapraz kuzen evliliğini teşvik eden toplumsal düzen görülür.

PRİMATLARIN EVRİMİ

PALEOSEN	65-53 milyon yıl	Primat benzeri memeiler ortaya çıktı
EOSEN	53-37 milyon yıl	ilk primatlar- erken prosimiyenler
OLİGOSEN	37-25 milyon yıl	antropoidler ortaya çıktı
MİYOSEN	25-5 milyon yıl	homonidlerin yayılımı ve ilk homonid
PLİYOSEN	5-1,8 milyon yıl	homonidlerin yayılması ve ilk insanlar

İnsan Evrimi ve Biyolojik Çeşitlilik

- Primat: Eski ve yeni dünya maymunlarıyla kuyruksuz büyük maymunların ve insanların da içinde yer aldığı memeli grubudur.
- Prosimiyenler ve Antropoidler ise Primatları oluşturan iki ana grubu ifade eder.
- Yeni dünya maymunları: 400gr'dan, 9kiloya kadar olan maymunları içinde barındıran türleri kapsar
- Eski dünya maymunları: Afrika'nın neredeyse büyük bölümüne özellikle de tropik alanlarına yayılmış çok geniş türleri içinde barındıran sınıftır.
- İnsanların sınıflandırılması ise: Kırmızılılar(Mısırlılar), Sarılar(Asyalılar), Beyazlar(Kuzeyliler), Siyahlar (Afrikalılar) olarak ilk kez yapılmıştır.
- 18.yy'dan sonra ise Monogeizm kavramı ile insanlığın Adem ve Havvadan geldiği düşüncesi Avrupa'da kabul görmüş,
- Poligenizm kavramı ile ise bu kavrama karşı çıkmıştır.

Biyolojik uyarlanma: Canlıların hayatlarını ve türlerinin devamını sağlamak için biyolojik ve davranışsal olarak yaşadıkları çevreye uyum sağlamaları sürecidir.

Evrin: Bir türün genetik yapısında zaman içinde meydana gelen değişimdir.

Mutasyon: Bir canlının genomu içindeki DNA ve RNA'nın diziliminde meydana gelen kalıcı değişimlerdir.

İNSAN TÜRLERİ

Homo türüne dahil olabilmek için

- Alet yapmak
- Dik yürümek
- İri bir beyin
- Konuşabilmek

HOMO HABİLİS

Afrika da yaşamış olan ilk insan türü

İnsana en az benzeyntür.

Taş alet yapımına başlayan ilk tür.taşın kenarlarını kırarak alet oluşturdu,

Oldowan kültürü/yontuk çakıl kültürü

HOMO ERACTUS

Afrika dışındaki kıtalarda raslanan ilk tür

Alt paleolitik/eski taş çağı külrünün üreticisi

Ateşi kullanan ve mağaralarda yaşayan ilk tür

En yaygın alet küçük el baltaları (AŞÖLYEN KÜLTÜRÜ)

HOMO NEANDERTAL

Almanya Neandertal vadisinde fosili bulundu.

Orta paleolitik

İlk defa ölülerini gömen .

Yonga aletler

Mausterian kültürü

HOMO SAPIENS

Modern insan düşünen insan

İlk konutları inşa ettiler

Dilgi alet

Venus kadın figürlü küçük heykelcik

HOMO RUDOLFENSIS

Soyu tükenmiş hominid türlerinden olan Homo Rudolfensis'lerin varlığı, antropolog **Richard Leakey** ve zoolog **Meave Leakey** tarafından 1972 yılında Kenya'nın Koobi Fora bölgesinde tespit edilmişti.

Valery Alekseyev ise bir kafatası fosilinden yola çıkarak bu türü ayrı bir tür olarak tanımlamıştır.

HOMO ERGASTER

‘Çalışan İnsan’ anlamına gelen Homo Ergaster ile insan türünün artık eli iş tutmaya başladı. Yani önce dört ayak üzerinde duran sonra yalnızca iki ayağını kullanan insanlık, Homo Ergaster ile artık farklı aletler kullanmaya da başlamış oldu.

HOMO ANTECESSOR

Latince **yerleşen, keşfedene** anlamına gelen Antecessor insan türü, yerleşik hayata geçmeye başladı.

Daha önceden ellerini kullanmaya başlayan insanlık, sonra bu aletlerle mağaralardan çıkarak barınaklar inşa etmeye ve burada yaşamaya başladı.

DİN ANTROPOLOJİSİ

Anthony Wallace kültürlerin yaşam ve geçim biçimleriyle uyarlama tarzları bakımından

•*Şamanistlik*,

•*Komünal*

•*Olymposçu*

•*Tektanrı* sistemler olmak üzere dört temel din kategorisinin varlığından söz etmektedir.

- Doğaüstü olarak kurgulanan kutsalın dünyevi alandaki temsili kimi zaman **ayin** adı verilen eylemlerle gerçekleştirilir.
- Wilhelm Schmidt Tanrı Fikrinin Kökeni adlı eserinde dinin ilk şeklinin tek tanrıcılık olduğunu söylemiştir.
- Tarihsel süreçte bakıldığında ise özellikle semavi dinler öncesinde Politeist yani çok tanrıcılık anlayışının hakim olduğu görülür.
- Yahudilik, Hristiyanlık ve İslamiyet gibi semavi dinlerin yanında Budizm, Taoizm, Şintoizm, Şamanizm gibi doğu dinlerinin de günümüzde varlığını koruduğu görülür

TEMEL İNANÇ SİSTEMLERİ

Animizm: İnsanlarda ve diğer canlılarda var olduğu düşünülen ruhların her türlü nesnede bulunduğu inanılması

Şamanizm: karmaşık dinsel, büyüsel ve tıbbi uygulamalar bütünüdür.

Şamanizmi diğer inanç sistemlerinden ayıran en önemli yön, onun kurumsal ve **örgütlü** bir yapısının olmamasıdır.

Teizm: Doğaüstü alana mensup ölümsüz tanrının varlığına dayanan, bütün ölümlü varlıkların onların hükmü altında bulunduğunu savunan inanç sistemlerine denir.

Panteizm Tanrı ile evreni bir, aynı ve özdeş kabul eden görüştür. **Panteizm**, anlam olarak *tümtanrıcılık* demektir. Panteizme göre Tanrı'nın evrenden ayrı ve bağımsız bir varlığı yoktur. Tanrı doğada, nesnelerde, insan dünyasında vardır. Her şey Tanrı'dır.

Deizm veya *Yaradancılık*, mantık ve doğal dünyaya dair gözlemlerin kaynağını oluşturduğu; dini bilgiye dolaysız biçimde sadece akıl yoluyla ulaşılacağı ilkesini esas alan, bu sebeple vahiy ve esine dayalı tüm dinleri reddeden tek Tanrı inancıdır.

Animatizm, insanların bütün doğayı canlı olarak algılaması biçiminde tanımlanabilir.

Animalizm ise, özellikle avcı kültürlerde insanların hayvanlarla kurduğu özel mistik bir ilişkinin adıdır.

Bağdaştırmacılık(senkretizm) ise, dinler ve inançlar arasında yaşanan kültürlenmeye denir

Senkreteizm: Dinler ve inançlar arasında ortaya çıkan temas sonucu bağdaşma

Tabu: İnanç sistemlerinin katılaştırılması

Kült: Kutsal olarak tanımlanmış varlıklar

Dinsel Simge: Soyut dinsel öğelerin somutlaştırılması

Totem: Pek çok inanç sisteminde hayvanlarla insanı ilintilendirme, kabile toplumlarında belirli bir hayvan türüyle özleşme

Tabu, İnanç sistemlerinin yasaşılmasını, dokunulmasını, yenilmesini, hatta kimi zaman adlarının anılmasını yasakladığı canlı ve cansız varlıklardır.

Totem: Genellikle ilkel toplum ve kabilelerde, topluluğun ondan türediğini sandığı bitki ya da hayvan vb. gibi doğal varlıklara inanç biçimini ifade eder.

Senkretizm: Bağdaştırmacılık olarak da bilinir. İnanç ve din arasındaki bağı ifade eder

Tabu: İnanç sistemlerinin kutsiyet yüklediği, uğursuzluk dahi getirdiğine inanılan ve bu nedenle dokunmasının, yenmesinin yasak olduğu bitki ve hayvan vb. durum.

Kült: Kutsal olarak kabul edilmiş birtakım hayvan ve bitki gibi varlıklar çevresinde oluşturulmuş inanç ve tapınma şeklidir

Monoteizm: Tek tanrıcılık

Reenkarnasyon: Ruh göçü olarak da bilinen, ruhun sürekli olarak tekrar bedenlendiğine inanılmasıdır.

Besin simgeçiliği: Bazı inanç ya da dinlerde belli dönemlerde bir hayvan ya da yemeğe ya da bitkiye atfedilen özel biçimselleştirme.Örneğin Muharrem ayında İslam dünyasında Aşure dağıtmak vb gibi.

Mitos: Tarihin herhangi bir döneminde gerçekleşen olayları mecazi bir dille anlatan kutsal öykülere denir.

NOTLAR

- Thales her şeyin kökenini suya dayandırmaktadır.
- Anaksimandros balıkları, insana kadar pek çok hayvan türünün kaynağı olarak görür.
- Anaksimenes her şeyin kökenini havaya bağlar.
- Herakleitos canlılar arasındaki savaşımdan bahsederek doğal seçim fikrinin öncülüğünü yapmıştır.
- Aristoteles canlıları ilk kez sınıflamış, ona göre canlılar hiyerarşik ve sürekli bir skalada yer alan bir merdiven gibidir. Evrim teorisini ortaya atan ilk düşünürdür.
- Cuvier Tufan Kuramını geliştirmiştir.
- Lamarck’a göre canlıların farklı niteliklere sahip olduğu ve uzun süre kullanılmayan özelliklerin işlevlerini yitirdiği görüşü geliştirilmiştir.
- Charles Lyell tekdüzelik düşüncüyü geliştirmiştir. Darwin doğal seçim yoluyla evrim kuramını geliştirmiştir.
- ilk canlı sınıflandırması, **Carl von Linné**’nin(1707-1778) çalışmasıdır.
- .Ortak atadan kalıtılan, birden fazla tür tarafından paylaşılan ve yapısal açıdan benzerlik gösteren organlara kökendeş(**homolog**) organlar denir.
- **Primat**, prosimiyenlerin, Eski ve Yeni Dünya maymunlarının, kuyruksuz büyük maymunların ve insanı da içine alan memeli takımına denilmektedir.
- İnsan ırkına yönelik temel çalışmalardan biri **Johann Friedrich Blumenbach**(1753-1840) tarafından insanların deri rengine göre sınıflandırılmasıdır.
- **Retzius**, kafatasına göre sınıflama yapmıştır.
- **Pigmeler** dünyanın en kısa boylu, **Nilotikler**en uzun boylu insanlar arasındadır.
- Biyolojik ırk sınıflandırmalarının biyolojik temele dayanmadığına dair en önemli kanıt **R.C. Lewontin**’in1972 yılında yayınladığı “*EvrimselBiyoloji*” adlı çalışmasında ortaya konmuştur.
- **Lewontin**, ırklar arasındaki genetik farklılıkları belirlemek için dünyanın farklı bölgelerinde yaşayan topluluklardan 7 büyük ırk grubunu ele almıştır.
- **Charles Darwin**, evrim fikrini ortaya atan ilk düşünür olmamakla birlikte evrim düşüncesinin kökleri Antik çağa kadar uzanmaktadır.
- **Aristoteles** canlıların en ilkel düzeyde “kendiliğinden” oluştuğunu, doğanın gereksinimlerine göre organların oluştuğunu belirterek transformizm adı verilen ilk evrim düşüncesini ortaya attı.
- Tarımın doğuya, batıya ve güneye yayılmasını buna bağlar. Biyolojik taşıma kapasitesinin doygunluğu ile tarımcı yaşam çepere doğru yayılmıştır. **Ammermanve Cavalli-Sforza** buna **ilerleme dalgası** demektedir.

- 2.Mezopotamya’da kuru tarım ve sulamalı tarıma geçilmesi ile birlikte **artı-ürün** yaratılmaya başlanmıştır.
- 3.İlk beylikler, **Tunç** çağında (İÖ. 3 bin) ortaya çıkmıştır.
- Evrimci düşünürler:Lamarck Lyell Cuvier Darwin
- Goril, şempanze ve insanın ortak atasının ortaya çıktığı ve hominoidlerinatalarının yaygınlaştığı ve sonlarında ise iki ayaklı ilk hominidlerinortaya çıkmaya başladığı dönem **Miyosen**’dir.
- **Homo Habilis**adını, “*becerikli, yetenekli insan*” tanımlamalarından almıştır. Alet üretimi ve bunu gündelik ihtiyaçlarını karşılamakta kullanan ilk insan Homo habilistir.
- **Homo erectuslar**, Afrika dışındaki kıtalarda da rastlanan ilk türdür. Alt Paleolitik olarak adlandırılan eski taş çağı kültürünün üreticileridir. En yaygın alet tipini *aşölyen*adı verilen aletler oluşturmaktadır.
- Değişim genetik yapıda bir kuşaktan diğerine olduysa **mikro evrim** olarak adlandırılır. Ancak türü oluşturan grupların üreme engeliyle birbirlerinden ayrılarak yeni türlerin ortaya çıkmasına olanak sağladıysa, değişim **makro evrim** olarak adlandırılır.
- **V. Gordon Childe**Neolitik Devrim adını vermiştir.
- Ortadoğu’daki **Epipaleolitik** kültürler yerleşik köy hayatına geçişin ilk adımıdır.
- İlk Neolitik köyler **verimli hilal** denilen bu alanda ortaya çıkmıştır. (Mezopotamya - Zagros)
- Evliliğin gruplar arasında bir kadın takası olduğunu öne süren antropolog Levi-Strauss’tur
- **SirFrancis Galton**-Tavşan deneyi,
- **August**-Weismann deneyi
- **Germ**–Plasm adeneyi
- **Gregory Mendel**- Bezelye deneyi yapmıştır.
- **Robert J. Braidwood**, tarımın ilk çıktığı bölgede aşırı nüfus baskısı yüzünden biyolojik taşıma kapasitesinin üzerinde bir nüfus yükü oluştuğunu ve bunun göçü doğurduğunu ileri sürer.
- **1863 Huxley “insanın doğadaki yeri”**
- Cross-cultural: İlkel olarak antropologların kültür aşırı çalışmalarını ifade eder.
- Erilmerkezcilik: Toplumsal zihniyetin örgütlenmesinde erkeği ve onun• rollerini merkeze alan eğilimdi
- Şevket Aziz Kansu Türkiye’deki Antropolojinin kurucusu sayılır
- Ankarada ilk insanımsı kalıntıları bulan Fikret Ozansoydur
- Antropolojinin Bir Yüzyılı adlı eser Pennimana aittir.
- Dinin başlangıcını totemizme dayandıran isim Durkheimdir
- Yeni Bilim aslı eserinde medeni toplumları insan yaratmıştır diyen sosyal bilimci Vico’dur. Türkiye’de ilk antropolojik çalışmalar Antropoloji Tetkikat Merkezinde
- Kültürün tüm özelliklerini içine alan ilk bütüncül tanımlamayı yapan Taylordur.
- Dilin kültür ve dünya görüşü üzerindeki etkisini açıklayan kuram Sapir-Whorf’tur.
- Beyaz ırkı üstün gören ve misyonerlere ait olan terim ‘whites man burden’dir’’

ÇIKMIŞ SORULAR

2013 Aşağıdakilerden hangisi, biyolojik antropolojinin çalışma alanlarından biri değildir?

A) İnsanı biyolojik bir organizma olarak ele alır, bu doğrultuda insanoğlunun değişimini ve çevresiyle olan etkileşimini inceler.

- B) İnsanın geçmişten günümüze geçirdiği gelişimi inceler.
C) Geçmiş kültürlerden kalma nesneleri, kalıntıları veyerleşim bölgelerini inceleyerek insan kültürleri hakkında bilgi toplamaya çalışır.
D)İnsan gruplarındaki çeşitliliği ve nedenlerinianlamaya çalışır
E) İnsan doğasını anlamaya çalışır.

2014

Toplumsal bir üyesi olarak insanoğlunun öğrendiği bilgi,sanat, gelenek-görenek gibi yetenek, alışkanlık ve inançların oluşturduğu karmaşık ve devingen bütüne kültür denir.
Buna göre aşağıdakilerden hangisi, kültürün temel özelliklerinden biri değildir?

- A)Kültür öğrenilir.
b)Kültür içgüdüselidir.
C)ültür değişir.
D)Kültür insana özgüdür.
D)Kültür toplumsaldır

2015

Aşağıdakilerden hangisi, antropolojinin doğuşunu hazırlayan gelişmelerden biri değildir?

- A)Filozofların dünyayı ve insanı anlama ve açıklama çabaları
B) doğadan ayrı ve ayrıcalıklı bir canlı olmadığının anlaşılması
C)Geçmiş toplumlara ilişkin bilgi ve belgelerin belirlenmesi
D) birey ve toplum üzerinde oluşturduğu baskılar
E)Dünyanın bilinenden daha eskiye uzandığının belirlenmesi

2016

Bir toplumun kültürünün bir nesilden diğerineaktarılmaması ve bireylerin toplumun üyesi hâline dönüşmesine ne ad verilir?

- A)Kültürlenme B)Kültürleşme C)Alt kültür D)Kültürel görecelik E) Kültürel değişim

2017

Aşağıdakilerden hangisi antropolojide yapısalcı ekolü temsil eder.?

- A) Franz Boas B) Bronislaw molinawski C)Margaret MEad D) Claude Levi-
strauss E)R.F.Benedict

2018

Hayvanlar alemi içinde insanın yerini sistematik olarak tanımlayan ilk bilim insanı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Johann Blumenbach B) Franz Boas C)Gordon Childe D) Carous Linnaeus
E)Darwin

2019

İnsan türlerinin önemli bir halkasını oluşturan bu türün günümüzden yaklaşık olarak 1,9 milyon yıl 250 bin yıl öncesine kadar yaşadığı düşünülmektedir. İlk olarak Afrikada ortaya çıkmakla beraber türün üyeleri asya ve avrupadada görülmüştür. Ateşi bulmuşlardır.avcılık yapmışlardır.

Parçada özelliği verilen bu insan türü aşağıdakilerden hangisidir?

- A)Homo Erectus B) Australopithecus C) Homo Habilis D)Homo Sapiens E)Homo Neandertal

Kapsayıcı bir insanlık tarihi oluşturmak ve tüm olguların birbirleri ile ilişkilerini anlamaya çalışan yaklaşımadenir.

Yaşayan insan topluluklarının biyolojik çeşitliliğini inceleyen Biyolojik Antropolojinin alt dalı..... dır.

Başkalarının inanç ve davranışlarını onların kendi gelenek ve deneyimleri içinde değerlendirmeye ve yorumlamayadenir?

Kültürün gelişim ve değişiminde en önemli etkenin başka kültürlerden gelen maddi ve manevi öğelerin o kültüre girmesiyle gerçekleştiğini öne sürer. Kültür-Çevre kuramı olarak da adlandırılır. Bu kuramı Kuzey Amerika'ya taşıyan kişi Franz Boas'tır. Bahsedilen kuramın adı

Büyük ölçüde insanın geçmiş kültürlerinin kanıtı olarak ortaya çıkarılan maddi ürünlere dayalı bir yorum biçimi olan arkeolojinin temel dayanağıdır. Temsilcisi Marvin Harris'tir. Bahsedilen Çatışmacı ve Uyarlanmacı Kuramın adı

Savunucusu Clifford Greetz'dir. Ayinler, mitoslar ya da akrabalık gibi kurum ve yorumlama biçimlerinin toplumsal hayat içinde nasıl kullanıldıklarına bakılması gerektiğini savunmaktadır. Bahsedilen Özgücü kuramın adı.....

“İlk İnsan” olarak tanımlanan İnsan türü

Doğal seçim yoluyla Evrim Kuramını geliştiren ünlü İngiliz biyolog ve doğa tarihçisi.....

Ateşi kullanan, alet yapabilen, grup halinde avlanan ve gelişmiş bir iletişim sistemine sahip olduğu kabul edilen insan türü.....

En az sayıda terimi kapsayan en yalın akrabalık sistemine.....

En fazla sayıda terimi kapsayan en yalın akrabalık sistemine.....

Ölümsüz tanrının varlığına inanmaya

Descartes ve Sartre'a şiddetle karşı çıkan yapısalcılığın kurucusu ünlü Alman antropologudur. Ona göre, biz öncelikle bilinç değil de, dilin, kültürün ve eğitimin ürünü olan toplumsal yaratıklarız. Evliliğin gruplar arasında bir kadın takası olduğunu öne sürmüştür. Bahsedilen ünlü antropolog.....

Evrimeci kuramlar

1.....

2.....

3.....

İşlevselci ve yapısalcı kuramlar

1.....

2.....

3.....

Çatışmacı ve uyarlanmacı kuramlar

özücü kuramlar

1.

2.

3.

psikoloji ve biyoloji yönelimli kuramlar

1.....

2.....

- .1.....
- 2.....
- 3.....
- 4.....
- 5.....